

Den nye
bispekaåpen

Historikk fra Tunsberg

I Tunsberg bispedømme har vi siden bispedømmet ble opprettet i 1948, hatt to bispekåper; en rød og en hvit.

Biskopen bruker bispekåpa ved embetsutøvelsen sin; ved gudstjenester, visitaser, vigslinger, ordinasjoner og jubileer. Den er i bruk omtrent 50 ganger i året!

I Norge er bruk av korkåpe, bispekåpe, forbeholdt biskopene.

Den røde bispekåpa ble anskaffet i 1951, vakkert utformet av Aasmund Eseral og Frøydís Hávardsholm. Håkon Stenstadvold har tegnet den hvite kåpa, den kom i 1973.

Kåpene har vært godt brukt, reparert og renset. Men alt har sin tid; nå var det stort behov for avløsning: Bispedømmet utlyste konkurranse for ny bispekåpe med tilhørende stolaer. Det kom inn mange flotte bidrag!

Liturgiske klær

Under kåpa bærer biskopen bærer en hvit alba, ofte omtalt som prestekjole. Den minner om en lang, enkel tunika. Forbildet er klesdrakten i antikken, klærne de aller første kristne brukte.

Over albaen bruker alle ordinert prester, en stola. Dette er langt bånd som følger de fire liturgiske fargene i kirkeåret, hvitt, fiolett, grønt og rødt. Stolaen er et tjener-symbol og et vigslingstegn. Til vår nye bispekåpe er det også laget tilhørende stolaer. Under nattverden og ved enkelte spesielle anledninger, tar presten på seg en messehaket, den følger de liturgiske fargene og tilhører den enkelte kirke. En bispekåpe kalles også korkåpe: «Korkåpene var opprinnelig et ytterplagg til vern mot uvær. Den er halv-sirkelformet og har opprinnelig en hette på ryggen til vern for hodet. [...] Den ble brukt ved anledninger da en ikke kunne bruke messehaket, for eksempel ved prosesjoner. I vår norske tradisjon har det etter reformasjonen vært vanlig at der er biskopen som har båret korkåpen.» (Utdrag fra Liturgiske klær i Den norske kirke, Kirkerådet 1990.)

Om Åse Eriksen - kunstneren

Åse Eriksen vant den utlyste konkurransen om ny bispekåpe og stolaer til Tunsberg biskop! Hun er kunstner med utdannelse fra Bergen Kunsthøyskole.

Hun vever, og teppene hennes er vist på utstillinger både i inn- og utland, innkjøpt både i offentlige og private bygg. Åse Eriksen har vært konsulent for utsmykninger, juryarbeid og hatt tillitsverv innen kunstfeltet, blant annet har hun vært medlem av kirkekunstutvalget i Bjørgvin bispedømme. En vesentlig del av produksjonen hennes siden 1998 er kirketekstiler. Hun er aktiv i formidlingen av samtidskunst, de siste årene har hun også drevet Radøy Kunst Senter i Hordaland. Mer informasjon om Åse Eriksen og arbeidene hennes: www.kirketekstiler.com

Den nye bispekåpen til Tunsberg 2013

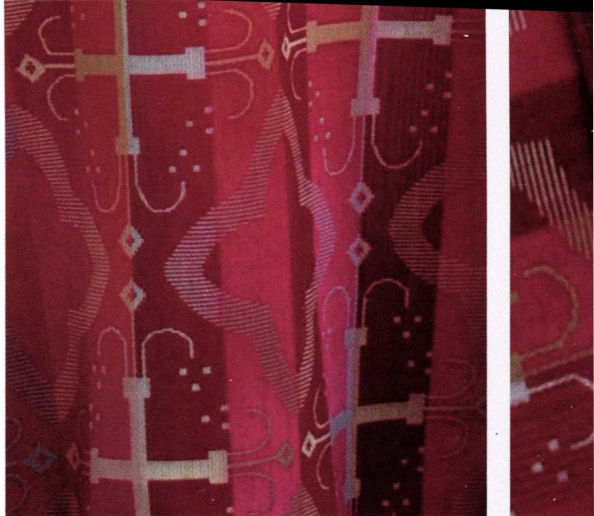
«Sammen med bispekorset er bispekåpa biskopens fremste embetssymbol. Den uttrykker det kallet og den myndigheten som er gitt biskopen.

Gjennom bispekåpas kunstneriske utforming og høye kvalitet formidles den historiske tradisjonen og posisjonen embetet i vår tid.

Til embetet skal det nå anskaffes ny bispekåpe og fire stolaer, en til hver av de liturgiske fargene, som vil ha stor symbolverdi for biskopens representasjon.

Det stilles ikke spesifikke krav til materialer, teknikk, farge eller symboler, men kåpen må tåle slitasje på grunn av stor reisevirksomhet, ha god passform og kunne tilpasses både mann og kvinne med ulik høyde.»

Dette var utlysningsteksten for den åpne konkurransen om de nye tekstilene.

«Stoffene er ver
gjennom år, og b

*teknikker jeg har utviklet
kirketekstiler.»*

Åse Eriksen

Kunstnerens tanker om utformingen

En bispekåpe er et selvstendig kunstverk, hvor ideer og visjoner må finne sin form, og innordne seg håndverket og materialenes muligheter.

Alle delene kåpen består av skal høre sammen på en naturlig måte. Jeg har gjennom hele arbeidsprosesser hatt kontroll på alle detaljer, alt fra kvalitet og tykkelse på stoffene, som er vevd i silke og ull, til garnet er farget inn på verkstedet. Stoffene er vevd i teknikker jeg har utviklet gjennom år, og brukt i kirketekstiler. Stoffenes ulike kvaliteter, mykt fall i kåpen, mens stolpene er kraftige med et godt hold. Slitasjebåndene er vevd i et kardegarn som har robuste kvaliteter i forhold til slitasje, støv og skitt. Hver eneste detalj er planlagt slik at kåpen også skal være så lett som mulig. Det har tatt lang tid å lage kåpen, og løsninger har blitt til underveis, jeg har samlet kunnskap, og hatt møter med bispedømmet for å avklare detaljer knyttet til hvordan jeg best mulig kunne løse oppgaven. Jeg har lært masse, og hatt det kjekt underveis.

Utforming

Som student var jeg opptatt av silketekstilene som var i Osebergfunnet. Tegninger og skisser av disse, og andre tekstiler ble utgitt i bok av Sofie Kraft på 1950 tallet.

Silketekstilene er ikke de mest kjente av funnet, men de er vevd i teknikker og kvaliteter som viser at det var stor utveksling av kultur og kunnskap i hele verden også på 800-tallet.

Den lille billedveven som fanget interessen min nå, når jeg etter nærmere 30 år igjen studerer funnet, er laget lokalt. Forbildet for mønsteret mener forskerne kommer fra Iran, kanskje som et lite mønster i en silketekstil. Det lille mønsteret er klart et kristent symbol, et kors med vekster ut av korsarmene. Den lille veven ble laget over 150 år før kristningen av Norge. Jeg bruker nå dette mønsteret på min måte, og lager et flatemønster av det. Det blir mønsteret i kåpestoffet. Stolpene danner avslutning mot den hvite albaen, og får en litt annen utforming. De fire stolaene er helt enkle, med en bord som har klare referanser til kåpen. Jeg har vevd små gull- eller sølvkors, som er montert i nakken på stolaene.

Skjoldet på ryggen...

...er naturlig nok etter ønske fra bispedømme, biskopens eget segl, som er fra 1000 tallet.

Korset ble funnet i utgravningene av Storgata i Tønsberg, dette er nå i Oldsaksamlingene i Oslo.

Bispekåpens

historikk, tilhørighet og bruk

Vi har nå fått en flott, ny bispekåpe og et tilhørende, vakkert sett med stolaer. I de vakre tekstilene er det lett å se de ornamentalt utformede greske korsene.

Korsarmene med sine spirer, viser til håpet og korset som grunnlag for liv. Lignende korsformer var det også på dørene i middelalderkirkene våre; bispedømmet har mange bevarte av de aller eldste steinkirkene og flere av de unike stavkirkene. Buene binder det hele fint sammen – gir også assosiasjoner til alle 1800-talls kirkene våre, fargespillet minner om våre dagers mer abstrakte visualiseringer.

Tunsbergkorset anvendes ofte som bispedømmets signatur. Åse Eriksen har hentet inspirasjon i Osebergfunnet og de unike tekstilfragmentene. Funnet inspirerte også arkitekt Arnstein Arneberg da han utformet ombyggingen av Domkirken i 1939. Men selv

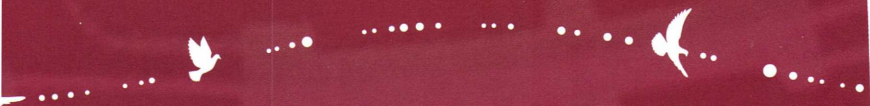
uten å kjenne disse referansene, er den nye bispekåpa symbolmettet og talende for oss i dag. Stolaene i de liturgiske fargene, er med på å markere kirkeårets

karakter. Formgivningen bygger fint opp om bispekåpas egenart. Åse Eriksen har forent tidløs kristen symbolikk og bispedømme-tilhørighet med et nyskapende uttrykk!

Ut fra bispekåpenes aktive bruk, har juryen i tillegg til disse estetiske og symbolske aspektene, lagt vekt på funksjonalitet: Den kan pakkes fint ned når biskopen er på reise i

bispedømmet – og det er biskopen ofte!

Bispekåpa kan også tilpasses ulike størrelser, biskoper er jo forskjellige. Både kunstnerisk og håndverksmessig har bispekåpa svært høy kvalitet! Takk til Åse Eriksen for et flott verk! Vi gleder oss til å se den i aktiv bruk mange år framover!

DEN NORSKE KIRKE

Tunsberg bispedømme

www.kirken.no/tunsberg